

de noodzakelijke distributiebescheiden en vaak ook aan geld konden helpen en hoe zij de zich voordoende huisvestings- en andere problemen konden oplossen. Talrijke 'organisatoren' van die hulp aan Joden (zij hielpen ook wel niet-Joodse onderduikers – wie eenmaal met illegaal werk was begonnen, zag dat werk voortdurend toenemen) hadden eind '43-begin '44 hun krachten gebundeld, in Amsterdam tot de Vrije Groepen-Amsterdam en in Den Haag (met inbegrip van Leiden en Delft) tot de Vrije Groepen-Den Haag – 'vrij' noemden die groepen zich omdat zij aansluiting bij (en afhankelijkheid van) de LO afwezen.

Alle verzorgingsgroepen hadden, afgezien nog van duikadressen (die voor Joden vaak moeilijk te vinden waren), drie dingen nodig: geld, persoonsbewijzen en distributiebescheiden. Het geld werd ingezameld, de persoonsbewijzen werden nagemaakt of gewijzigd (op dat gebied waren de door Gerrit-Jan van der Veen opgerichte Persoonsbewijzen-centrale en twee met de LO verbonden illegale groepen: de Falsificatie-centrale-LO en de Persoonsbewijzensectie, de grootste 'producenten') dan wel via illegale contacten bij de bevolkingsregisters verkregen, en de distributiebescheiden werden òf 'gekraakt' òf van illegale contacten bij de distributiediensten betrokken. Die illegale hulp van de bevolkingsregisters en de distributiediensten uit was van veel betekenis – één illegale groep was er, de TD-groep (genoemd naar de in '44 uitgereikte Tweede Distributiestamkaart, maar de groep bestond al sinds de zomer van '42), die op het standpunt stond dat die hulp-'achterom' voldoende was om in de noden van alle onderduikers te voorzien en die derhalve fel gekant was tegen de 'kraken' welke de normale gang van zaken in de overheids-administratie verstoorden en aldus, zo meende de TD-groep, de hulp-'achterom' bemoeilijkten. In feite constateerde de LO-leiding terecht dat de 'kraken' (voor haar uitgevoerd door de Knokploegen), gegeven het grote aantal onderduikers, onmisbaar waren. Niet dat dat 'kraken' eenvoudiger werd! De bewaking van de gemeentesecretarieën en de bevolkingsregisters werd vooral krachtens Rauters instructies steeds scherper, maar de Top van de Landelijke Knokploegen (er waren in den lande in de zomer van '44 veertig tot vijftig van dergelijke ploegen) wist een zwakke stee te vinden in het administratieve systeem; de Utrechtse KP-leider kwam in vast contact met twee hoogst belangrijke informanten wier gegevens elkaar aanvulden: de PTT'er die bij de Groninger drukkerij Hoitsema (daar had Joh. Enschedé en Zonen een nevenbedrijf ingericht waar een deel van de distributiebescheiden werd gedrukt) was gedetacheerd, lichtte de KP-leider regelmatig in, op welke data nieuwe bescheiden naar bepaalde distributiediensten werden gezonden, en de directeur